

CHET TILLARINI O'QITISHNING KOMPYUTERLI AXBOROT MODELINI LOYIHALASHDA QO'LLANILADIGAN TA'LIM TEXNOLOGIYALARI

Xasanov Baxrom Bektiboyevich

GulDU, Amaliy matematika va axborot texnologiyalari kafedrası o'qituvchisi

Xasanova Shaxlo Asatullayevna

GulDU akademik litseyi ingliz tili fani o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7343142>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Chet tili darslarida o'quvchilarning zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishi hamda ijodiy tasavvurlarini rivojlantirishning nazariy asoslari, umumta'lim maktablari o'quvchilarning chet tillarini bilishini aniqlash bosqichlari va mezonlari, umumta'lim maktablari o'quvchilarning chet tillarini bilishini rivojlantirish jarayoni, umumta'lim maktablarida o'quvchining chet tillarini bilishini rivojlantirishning metodlari va vositalari, umumta'lim maktablari Informatika fanidan o'quvchilarning chet tillarini bilishini rivojlantirishga yo'naltirilgan o'quv-uslubiy ta'minotni yaratish, umumta'lim maktablarida o'quvchilarning chet tillarini bilishini rivojlantirish borasidagi tajriba-sinov ishlari bayon qilingan.

Kalit so'zlar: axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, Internet texnologiyalari, Muammoli ta'lim texnologiyasi, O'yin texnologiyasi.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ, ИСПОЛЬЗУЕМЫЕ ПРИ ПРОЕКТИРОВАНИИ КОМПЬЮТЕРНОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ МОДЕЛИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Аннотация. В данной статье использование современных информационных технологий и развитие творческого воображения учащихся на уроках иностранного языка, этапы и критерии определения владения иностранными языками в общеобразовательной школе, процесс развития знания иностранных языков в общеобразовательных школах, общие образовательные методы и средства развития знаний учащихся по иностранным языкам в общеобразовательных школах, создание учебно-методического обеспечения развития знаний учащихся по иностранным языкам в информатике, общеобразовательных школах описана экспериментальная работа.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, Интернет-технологии, Проблемные технологии обучения, Игровые технологии.

EDUCATIONAL TECHNOLOGIES USED IN DESIGNING A COMPUTER INFORMATION MODEL FOR FOREIGN LANGUAGE TEACHING

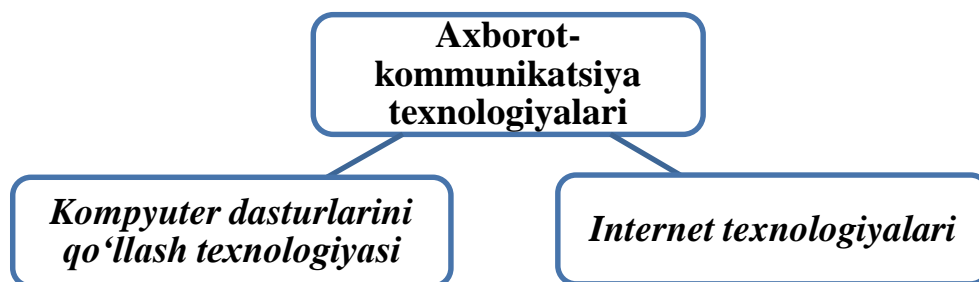
Abstract. In this article, the use of modern information technologies and the development of students' creative imagination in foreign language lessons, the stages and criteria for determining foreign language proficiency in a secondary school, the process of developing knowledge of foreign languages in secondary schools, general educational methods and means of developing students' knowledge of foreign languages in secondary schools, creation of educational and methodological support for the development of students' knowledge of foreign languages in computer science, secondary schools, an experimental work is described.

Keywords: information and communication technologies, Internet technologies, Problem-based learning technologies, Game technologies.

Eng yangi axborot texnologiyalari dunyosi hayotimizda tobora ortib borayotgan o'rinni egallab bormoqda. Chet tili darslarida ulardan foydalanish barcha yoshdagi o'quvchilarning ishtiyoqi va bilish faolligini oshiradi, dunyoqarashini kengaytiradi.

- **Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT)** - o'quv jarayonining ko'lamini kengaytiradi, uning amaliy yo'nalishini oshiradi, o'quvchilarning mustaqil ishlarini faollashtirishga va bilish faolligini oshirishga yordam beradi [1].

AKT doirasida 2 turdagi texnologiyalar ajratiladi:

- **Kompyuter dasturlarini qo'llash texnologiyasi** - barcha darajadagi tilni o'rganish jarayonini samarali to'ldirish imkonini beradi. Multimedia dasturlari auditoriya va mustaqil ishlar uchun mo'ljallangan bo'lib, grammatik va leksik ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan.

- **Internet texnologiyalari** - axborot izlash, xalqaro ilmiy loyihalarni ishlab chiqish, ilmiy tadqiqotlar olib borish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Internet axborot tizimi sifatida o'z foydalanuvchilariga turli xil ma'lumotlar va resurslarni taklif etadi. Xizmatlarning asosiy to'plami quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- elektron pochta;
- telekonferentsiyalar;
- videokonferensaloqa;
- o'z ma'lumotlaringizni nashr qilish, o'z bosh sahifangizni yaratish imkoniyati;
- axborot resurslaridan foydalanish;
- ma'lumotnomalar ma'lumotnomalari;
- qidiruv tizimlari;
- Tarmoqdagi suhbat.

Ta'limga axborot texnologiyalarining joriy etilishi axborotni idrok etish va qayta ishlash jarayonini sezilarli darajada diversifikatsiya qiladi. Kompyuter, Internet va multimedia tufayli o'quvchilarga katta hajmdagi ma'lumotlarni keyinchalik tahlil qilish va saralash bilan o'zlashtirish uchun noyob imkoniyat beriladi. O'quv faoliyatining motivatsion asoslari ham sezilarli darajada kengaymoqda. Multimediyadan foydalanish kontekstida o'quvchilar gazeta, televideniadan ma'lumot oladi, o'z-o'zidan intervyu oladi va telekonferentsiya o'tkazadi [2].

Sinfda Internetdan foydalanish o'z-o'zidan maqsad bo'lmasligi kerak. Til o'rganishda internetning o'rni va rolini to'g'ri aniqlash uchun, eng avvalo, undan kim uchun, nima uchun, qachon, qay darajada foydalanish kerak, degan savollarga aniq javob topish kerak.

Ta'lim muassasamizning texnik bazasi dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarda kompyuter texnologiyalaridan keng foydalanish imkonini beradi. Bu ta'lim jarayoni samaradorligini ancha oshiradi. Kompyuter texnologiyalarining o'ziga xos xususiyati shundaki,

ular sarflangan vaqtni minimallashtirish bilan birga materialni yuqori darajada o'zlashtirishni ta'minlaydi; o'quv materialini tuzilgan ma'lumotlar bilan to'ldirilgan yorqin mos yozuvlar tasvirlari tizimi sifatida taqdim etishga imkon beradi, materialni chuqurroq singdirishni ta'minlaydi. Bunday holda, turli xil idrok kanallari ishtirok etadi, bu esa o'quvchilarning uzoq muddatli xotirasiga ma'lumot kiritish va materialni o'zlashtirish tezligi va sifatini oshirish imkonini beradi.

- Muammoli ta'lim texnologiyasi

Muammoli ta'lim - rivojlantiruvchi ta'lim turi bo'lib, u o'qituvchi rahbarligida muammoli vaziyatlarni yaratish va ularni hal qilish bo'yicha o'quvchilarning faol mustaqil faoliyatini o'z ichiga oladi, buning natijasida bilim, ko'nikma va malakalarning ijodiy o'zlashtirilishi yuzaga keladi. va aqliy qobiliyatlarni rivojlantirish. Men o'z amaliyotimda muammoli o'qitish usullaridan foydalanaman - chet tilida o'qishni qidiraman. Matn ustida ishlash uch bosqichga bo'linadi: matndan oldingi, matn, matndan keyingi. Matndan oldingi bosqichga katta e'tibor beriladi, chunki aynan shu bosqich muammoli-qidiruv vazifalari tizimini faollashtiradi. Uning o'ziga xosligi shundaki, o'quvchilar matnni o'qishdan oldin ma'lumot bilan ishlashni boshlaydilar.

Masalan: "Uy-joy turlari" mavzusida "AlleinoderimHotel "Mama" " matni bilan ishlashdan oldin o'quvchilar topshiriq oladilar: Sizningcha, "Mama" mehmonxonasi nima va unda kim yashaydi? [3,4]

Grammatik qoidalarni tushuntirishda o'quv materialini muammoli bayon qilish usuli keng qo'llaniladi. O'quvchilarga har qanday grammatik hodisaning tavsifi darhol taqdim etilmaydi, balki ularning aqliy va mustaqil faolligini oshirish va asosiy bilimlarni yangilash uchun algoritm, bosqichma-bosqich yo'nalish taklif etiladi. Muammoli ta'lim quyidagi ketma-ket operatsiyalarni o'z ichiga oladi: o'qituvchi tomonidan savollar berish, o'quvchilar tomonidan grammatik hodisani tahlil qilish va o'qituvchi nazorati ostida mustaqil ravishda qoidalarni shakllantirish. Va keyin grammatik hodisani tanib olish algoritmi taklif etiladi.

Muammoli ta'lim usulining an'anaviy usuldan farqi shundaki, u o'quvchini faol va intensiv fikrlashga majbur qiladigan, muammoni hal etish va nazariy xulosani shakllantirish uchun intellektual salohiyatini safarbar qiladigan vaziyatga qo'yadi. Mustaqil izlanishda olingan nazariy xulosa o'quvchi tomonidan o'z mehnatining samarasi sifatida o'zlashtiriladi [5].

O'quv mavzuli munozara

Nazariy va amaliy muammolarni muhokama qilishda men odatda o'quvchilar o'rtasida o'zaro tajriba almashish, munozarada barcha ishtirokchilarning pozitsiyalarini aniqlashtirish va kelishish, u yoki bu hodisani tahlil qilishda yagona yondashuvni ishlab chiqish va hokazolarda munozara usulidan foydalanaman.

Tajriba shuni ko'rsatadiki, o'quv munozaralari usuli bilimlarni yaxshilaydi va mustahkamlaydi, yangi ma'lumotlar hajmini oshiradi, o'z fikrini bahslash, isbotlash, himoya qilish va himoya qilish, boshqalarning fikrini tinglash qobiliyatini rivojlantiradi.

Munozara ma'lum dinamikaga ega bo'lib, unda uch bosqich aniq ajralib turadi: boshlanish, jamoaviy muhokama, xulosa.

Biznes o'yin.

O'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini, nazariy muammolarni o'rganishda faolligi va amaliy yo'nalishini oshirish uchun ishbilarmonlik o'yini shaklida o'tkaziladigan mashg'ulotlardan foydalanaman. Ishbilarmonlik o'yini (viktorinalar, simulyatsiya o'yinlari,

debatlar, tok-shoular va boshqalar) maktab o'quvchilarini qaror qabul qilishga o'rgatishga qaratilgan turli vaziyatlarni modellashtirishning pedagogik usulidir.

Ishbilarmonlik o'yinlari sinfdagi odatiy muhitni o'zgartiradi, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantiradi, o'zgaruvchan hayotiy voqelikka moslashish ko'nikmalarini shakllantirish uchun zarur bo'lgan amaliy ko'nikma va ko'nikmalarni shakllantiradi, shaxsning o'zini o'zi anglashi uchun sharoit yaratadi.

Davra suhbatlari usuli

Men jamoaviy fikr almashishni, "davra suhbatlari"da haqiqatni birgalikda izlashni ushbu kontseptsiya maqsadlarini amalga oshirish uchun ta'limning yuqori bosqichida samarali o'qitish usullaridan biri sifatida tan olaman. Davra suhbatlari o'tkazayotganda, men tadbirni shunday rejalashtiramanki, barcha ishtirokchilar ishtirok etadilar. Aks holda davra suhbatlari emas, savol-javob oqshomi bo'ladi. Men sinfdan ishonchli, do'stona muhit yaratishga harakat qilaman.

"Pul" mavzusini o'rganish doirasida an'anaviy tarzda "homiylar topish" maqsadida davra suhbatlari o'tkazamiz. Homiylar guruhi moddiy yordamga muhtoj nomzodlarning dalillarini tinglaydi (rollar oldindan taqsimlanadi: stipendiyaga muhtoj o'quvchi, til o'rganish uchun mablag' izlayotgan immigrant, yolg'iz ona hayotini yaxshilashni orzu qiladi) bola va boshqalar), savollar beradi, raqobat vaziyatini yaratadi va moddiy vositalarni tasarruf qiladi. Har bir ishtirokchining vazifasi grantga munosib ekanligini isbotlashdan iborat.

- **Loyiha texnologiyasi** - o'quvchiga yo'naltirilgan ta'limni ta'minlaydi, bu ijodkorlikni, kognitiv faollikni, mustaqillikni rivojlantirish yo'lidir.

Zamonaviy loyiha asosida o'qitish texnologiyasi tobora ommalashib bormoqda .. Loyiha dolzarbligi quyidagilardan iborat: o'quvchilarning axborot madaniyatini shakllantirishga hissa qo'shadigan ma'lumotlarni to'plash, o'rganish va tahlil qilishning samarali usuli, ijodiy fikrlashni rivojlantirish va og'zaki nutqni takomillashtirishning samarali usuli, notiqlik tajribasi. Loyiha usuli o'quvchilarning muloqot qobiliyatlarini, muloqot madaniyatini, fikrlarni qisqa va oson shakllantirish qobiliyatini shakllantiradi; turli manbalardan axborot olish, ularni zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda qayta ishlash qobiliyatini rivojlantiradi; chet tilida muloqot qilish uchun tabiiy ehtiyojning paydo bo'lishiga yordam beradigan til muhitini yaratadi. O'quvchilar o'z dunyoqarashini, tilni bilish chegaralarini kengaytiradi, undan amaliy foydalanish tajribasiga ega bo'ladi, chet tilidagi nutqni tinglashni va eshitishni, loyihalarni himoya qilishda bir-birini tushunishni o'rganadi.

Masalan, multimedia taqdimoti tanlovi o'tkazildi. O'quvchilarga "Ta'lim muassasasi taqdimoti" mavzusi taklif qilindi. Taqdimot quyidagi asosiy fikrlarni o'z ichiga olishi kerak edi: ta'lim muassasasi, o'qituvchilar, o'quvchilar, infratuzilma, musiqiy hamrohlik haqida ma'lumot.

Menimcha, loyihaga asoslangan ta'lim dolzarbdir, chunki u bolalarni hamkorlikka o'rgatadi va hamkorlik qilishni o'rganish o'zaro yordam va empatiya qobiliyati kabi axloqiy qadriyatlarni tarbiyalaydi, ijodiy qobiliyatlarni shakllantiradi va o'quvchilarni faollashtiradi. Umuman, loyiha asosida o'qitish jarayonida ta'lim va tarbiyaning ajralmasligini kuzatish mumkin [6,7].

- **O'yin texnologiyasi** - O'yin faoliyati nafaqat quyi sinflarda qo'llaniladi. Har qanday maktab yoshida darslarda o'yin daqiqalaridan foydalanish o'quvchilarning bilim va ijodiy faoliyatini faollashtirishga yordam beradi, ularning tafakkurini, xotirasini rivojlantiradi, tashabbuskorlikni rivojlantiradi va chet tilini o'rgatishda zerikishni engishga imkon beradi. O'yinlar aql va e'tiborni rivojlantiradi, tilni boyitadi va o'quvchilarning so'z boyligini

mustahkamlaydi, ularning ma'no soylariga e'tibor beradi. O'yin o'quvchini o'tmishni eslashga majbur qilishi, bilimlarini to'ldirishi mumkin[8].

O'quv o'yini muloqot madaniyatini tarbiyalaydi va jamoada va jamoada ishlash qobiliyatini shakllantiradi va undan darsda mohirona foydalanish o'quvchilarni o'ynash va muloqot qilish istagi va istagini oshiradi. O'yin darsni tashkil etish shakli sifatida quyidagi vazifalarni bajaradi:

1. O'quvchilarni nutqiy klişeni to'g'ri tanlashga o'rgatadi.
2. Til birliklarining takroriy takrorlanishiga yordam beradi.
3. Haqiqiy og'zaki muloqotga psixologik tayyorlikni yaratadi.

O'yinlarning bir nechta tasniflari mavjud, ammo ularning barchasi shartli ekanligini ta'kidlash kerak. Shunday qilib, ba'zilar o'yinlarni lingvistik va kommunikativ, boshqalari o'zaro ta'sir o'yinlari va raqobat uchun o'yinlarga bo'linadi, boshqalari esa leksik, grammatik, fonetik va imloni ajratib turadi. O'rta maktab uchun birinchi tasnif mos keladi, biz bu haqda batafsilroq to'xtalamiz.

Kommunikativ o'yin - bu til, kommunikativ va faoliyat vazifalarini o'z ichiga olgan o'quv vazifasi.

Muloqot o'yinlarida ish juftlikda, katta va kichik guruhlarda va butun sinf sifatida ta'minlanadi, ishtirokchilar esa xonada erkin harakatlana olishlari kerak.

Kommunikativ o'yinlarning asosiy maqsadi lingvistik muammolarni hal qilish emas, balki tayyor bo'lmagan muloqotni tashkil etishdir.

Xulosa

Chet tillarini o'qitishning kompyuterli axborot modelini loyihalashda qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari o'z oldiga erkin fikrlovchi, barkamol, yetuk shaxsni tarbiyalashni vazifa qilib qo'yar ekan, kelgusida biz bo'lajak o'qituvchilar innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish yo'llarini yanada mukammalroq ishlab chiqshimiz bilan o'z xissamizni qo'shishimiz mumkin

REFERENCES

1. Mark Warschauer, Carla Meskill. Technology and Second Language Teaching//[Electronic resource]/URL: http://www.education.uci.edu/person/warschauer_m/tslt.html (reference date: 02.12.2015)
2. TED ideas worth spreading / URL: <https://www.ted.com/> (reference date: 02.22.2016)
3. Davies, P., & Pears, E. (2011). Success in English Teaching: A complete introduction to teaching English. Oxford University Press, p. 63
4. Fullan, M. (2001). The new meaning of educational change. New York, NY: Teachers College Press
5. Abdubanapovich, Y. U., & Qizi, S. M. B. (2022). MASOFALI O'QITISH JARAYONIDA INFORMATIKANI FANINI O'QITISHDAGI DIDAKTIK TIZIMLAR. Science and innovation, 1(B3), 797-800.
6. Toshtemirov D.E., Niyozov M.B., Yuldashev U.A., Irsaliev F.Sh. Resource support of distance course information educational environment // Journal of Critical Reviews ISSN-2394-5125 Vol 7, Issue 5, 2020, pp. 399-400

7. Yuldashev, U.A., Xudoyberdiev, M.Z., & Axmedov, T.B. (2021). O'quv jarayonining sifatini oshirishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish. //Academic research in educational sciences, 2(3), 1262-1268.
8. Yuldashev U.A. Use of video lesson creative technologies in the process of electronic education// Scientific-Methodical Journal-T 2021